

მდახწვედ ფუძის გააზრებისათვის

Towards Understanding *Mlarc'vel* Stem

ინგა სანიკიძე

Inga Sanikidze

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
Ivane Javakhishvili Tbilisi State University

ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტი
Faculty of Humanities

საკვანძო სიტყვები: XII საუკუნის ქართული ენა, დექსიკუხი ეხთეუდი,
განმახგება

Key words: XII century Georgian language, lexical unit, definition

უნდა აღინიშნოს, რომ, მიუხედავად ლექსიკოლოგთა მიერ ქართული ლექსიკური ფონდის საფუძვლიანი შესწავლისა, თვით სამწერლობო ენის დონეზეც კი ცალკეულ შემთხვევებში მაინც რჩება მეტ-ნაკლებად შეუსწავლელი ერთეულები, რომლებიც თავიანთი ფორმითა და შინაარსით იქცევა ყურადღებას. ამჯერად ჩვენი კვლევა შეეხება XII ს-ის უცნობი ავტორის, თამარის ერთ-ერთი თანამედროვისა და მისივე ისტორიკოსის, საისტორიო წყაროში დაცულ კონტექსტსა და საკუთრივ ლექსიკურ ერთეულს – მლარწველ'ი (თხზულება „ისტორიანი და აზმანი შარავანდედ-თანი“).

ვიდრე უშუალოდ **მღახწვედ** ფუძის გააზრებაზე დავიწყებდეთ მსჯელობას, ვფიქრობთ, რომ მცირეოდენი მაინც უნდა ითქვას იმ ისტორიული კონტექსტის შესახებ, რომელშიც დასახელებული ერთეული ფიქსირდება. კერძოდ, ქართულ საისტორიო მეცნიერებაში კარგადაა ცნობილი ის ფაქტი, რომ, ფეოდალური სამართლის მიხედვით, მემკვიდრეობა მამიდან უფროს ვაჟზე გადადიოდა. ეს კანონი დაირღვა დავით აღმაშენებლის პირმშოს – დემეტრე I-ის [1125-1156] – მიერ, რომელმაც საკუთარ მემკვიდრედ უმცროსი ვაჟი, გიორგი III [1156-1184], გამოაცხადა. როგორც ჩანს, ამ მნიშვნელოვანმა არასამართლებრივმა საფუძველმაც შეუწყო ხელი იმ უკმაყოფილებას, რომელიც ჯერ თანადროულ ქართულ საზოგადოებაში გაჩნდა და რომლითაც, სავარაუდოდ, კარგად ისარგებლეს განდგომილმა ფეოდალებმაც, რასაც საბოლოოდ 1178 წლის აჯანყება მოჰყვა. დასახელებული ფაქტი საქართველოს ისტორიაში ორბელთა აჯანყების სახელითაა შესული. ქვეყანაში მიმდინარე შინააშლილობისა და სამხედრო დაპირისპირების ურთულესი პროცესი დემეტრე-დემნა უფლისწულისა და ორბელთა უმკაცრესი დასჯით დასრულდა. ქართული ისტორიოგრაფია ამ ვითარების შეფასებებისას არსებითად გიორგი III-ის ძლევამოსილებიდან და საქართველოს ცენტრალიზაციის მოსურნეობიდან ამოდის და შედარებით „მარტივად“ უყურებს დემნა უფლისწულის თავს დატრიალებულ ტრაგედიას, თუმცა ეს სამართლებრივი არეულობა, ვფიქრობთ, რომ მაინც ბევრს ანუხებს, მათ შორის უპირველესი კი ივ. ჯავახიშვილია. ის წერს: „IX საუკ. მოყოლებული... ყოველთვის განსვენებული მეფის უფროსი ვაჟი-

უფლისწული ადიოდა ხოლმე სახელმწიფო ტახტზე. მაშასადამე, წესიერად რომ ყოფილიყო საქმე მოწყობილი დემეტრე I შემდგომ უნდა მის უხუცესს ძეს დავითს ემეფა, მაგრამ მის მამას სხვანაირად განუსჯია. მომავალი აღმოაჩინს, როდესაც ახალი და საკმაო ცნობები გამოქვეყნდება, ჰქონდა დემეტრე I რაიმე კანონიერი საბუთი, როდესაც თავისს უფროსს შვილს მემკვიდრეობის უფლებას ართმევდა, თუ მართო პირადი გრძნობა და მიკერძოებითი სიყვარული ამოქმედებდა მას?“ (ჯავახიშვილი, 1983, გვ. 239). აშკარაა, რომ ქართველოლოგიის მშობელს მომავლის იმედი ჰქონდა. ფიქრობდა, რომ „ახალი და საკმაო ცნობების“ აღმოჩენის შემდგომ ცხადი გახდებოდა ქართული ფეოდალური სამართლის გამრუდების საფუძველი, მაგრამ დრომ ამ საქმის სასარგებლოდ ვერ იმუშავა და მხოლოდ მეცნიერულ თვალსაზრისთა ანაბარა დაგვტოვა. ივ. ჯავახიშვილი დასახელებულ მოვლენას დემეტრე I-ის უფროსი შვილისადმი [დავით V-ისადმი] უყვარულობა-სიძულვილით ხსნის (ჯავახიშვილი, 1973, გვ. 240).

ახლა ვნახოთ XII ს-ის თამარის ისტორიკოსის, „ისტორიანი და აზმანის“ უცნობი ავტორის თხზულების ის ნაწილი, რომელშიც დემეტრე I-ის მიერ მემკვიდრეობის ხაზის გადაწვევის მიზეზებზეა საუბარი. ტექსტში ვკითხულობთ: „დიმიტრისა (დემეტრე I - ი.ს. ანიკიძე) ... ორ ძე ებადესა, რომელთა დავით და გიორგი [ენოდებოდა სახელად]. **მაჩჩეველი** ძისა უმცროსისა **მდაჩჩეველი მკიცხველი** იქმნა, ვითარ ისაკი იაკობისადმი. და ვედრებისა შემასმენელმან ღმერთმან დავითის დღეთა შემცირებითა სრულყო პირველ მამისა. და მამამან ძითურთ ძე ტკბილი, შემგუარი მამისა, აღამალლა თავისა თანა და ძისა სწორად მოსაყდრედ გამოაჩინა – მზე მნათობთა შორის“ (ისტორიანი და აზმანი, 1959, გვ. 3).

აშკარაა, უცნობი მემატრიანე გიორგი III-ისა და მოგვიანებით აღსაყდრებული მეფე-თამარის დინასტიური ხაზის მიმართ მიკერძოებულობისადა გამო ცდილობს, გაამართლოს დემეტრე I-ისა და გიორგი III-ის „ზნეობა“ და, რაც მთავარია, ამისა თავადაც სჯერა. აბა, რა უნდა მივიჩნიოთ ადამიანური ბუნების, ამ შემთხვევაში დემეტრე I-ის, სიკეთედ – ის, რომ მამამ საკუთარი შვილების გარჩევა [„მარჩეველი ძისა უმცროსისა“] დაიწყო და მრწემ ვაჟს მიანიჭა უპირატესობა, თუ ის, თავისი პირმშოს – დავითის –

„დღეთა შემცირებას“ რომ ითხოვს ღმრთისაგან და არა მხოლოდ სასიკვდილოდ იმეტებს მას, არამედ ლოცვებსაც წარმოთქვამს, რომ სიცოცხლის დღენი შეუმოკლდეს მას? თანაც ვინ ჩადის ამას, ბერად შემდგარი დემეტრე I, ერთ-ერთი ყველაზე პოპულარული ქართული ღვთის საგალობლის, „შენ ხარ ვენახის“, ავტორი. ამგვარი კითხვები თამარის ისტორიკოსის მიმართ ბუნებრივად იბადება, მის თვალღებაში გვარწმუნებს, თუმცა მათზე პასუხები, ჩვენი აზრით, ისტორიულმა მეცნიერებამ უნდა გასცეს, ჩვენ კი მდარჩვედ ფუძესთან დაკავშირებით გამოვთქვამთ საკუთარ შეხედულებას.

უნდა აღინიშნოს, რომ ფუძე **მლარწველ’ი** სალექსიკონო ერთეულად ჯერ კიდევ სულხან-საბას ლექსიკონშია გამოტანილი და მისი გამოყენების ნიმუშად სწორედ „ქართლის ცხოვრების“ დასახელებული ადგილია მითითებული. ვკითხულობთ: „მლარწველი მკვირცხლ (მკიცხველი D) იქმნა“ (სულხან-საბა, 1991, გვ., 492); ხოლო „ქართლის ცხოვრების“ II ტომზე დართული ლექსიკონის შემდგენელი ს. ყაუხჩიშვილი, თავის მხრივ, ეყრდნობა სულხანისეულ განმარტებას და წერს: „მლარწველი („მკიცხველი“)“ (ქართლის ცხოვრება, 1959, გვ. 578).

ვფიქრობთ, რომ „ქართლის ცხოვრების“ ტექსტის ამ ადგილას საქმე მდარჩვედ და მკიცხვედ ფუძეთა შინაარსობრივ აღრევასთან გვაქვს, მიზეზად კი (იშვიათი გამოყენების გამო) მლარწველ’ის შინაარსის არასწორი გაგება შეიძლება დავასახელოთ. კითხვები ასე დავსვათ – ნიშნავს თუ არა მლარწველი მკიცხველს, როცა ტექსტში ეს ორი სასუბიექტო მიმღეობა ერთმანეთის გვერდითაა განთავსებული? სინონიმური ცალებია ისინი თუ განსხვავებული შინაარსის ფორმები? ჩვენი ძირითადი მიზანი, სწორედაც რომ, ამ კითხვებზე პასუხის გაცემაა.

„ქართლის ცხოვრების“ ტექსტის აკადემიური გამოცემის სქოლიოში მოცემულია კ. კეკელიძისეული წაკითხვა განსახილველი კონტექსტისა, რომელმაც, როგორც ჩანს, იმთავითვე შექმნა ერთგვარი შინაარსობრივი არეულობა და მეცნიერი აიძულა ტექსტი გაემართა. ჩვენი აზრით, კ. კეკელიძემ სავსებით სამართლიანი გადაწყვეტილება მიიღო, როცა ამ ორ ლექსიკურ ერთეულს შორის და კავშირი განათავსა და იგივე კონტექსტი ასე დაა-

ზუსტა: „მლარწველ და მკიცხველ კეკ.“ (ისტორიანი და აზმანი, 1959: 3). იმისათვის, რომ მლარწველ ფუძის შინაარსს სიცხადე შევძინოთ, ჯერ მის მორფოლოგიურ აგებულებას უნდა დავაკვირდეთ. უპირველესად თვალშისაცემი მოქმედებითი გვარის მიმღეობის მანარმოებელი კონფიქსი მ-ელ [შდრ. მ-კეთებ-ელ-ი, მ-ზომვ-ელ-ი და მისთ.] მოჩანს, მარკერთა გამოცალკევების შედეგად კი რაღაც ფუძე რჩება. სიტყვის მორფოლოგიური აგებულება გვაიძულებს, მასში ასევე მასდარული ლა- პრეფიქსიც დავინახოთ [შდრ. ლა-ხტ-ი < *სა-ხტ-ი, ანუ სახტუნავი საშუალება; ისევე, როგორც: ლა-რთხ-ი < *სა-რთხ-ი ფორმაში], რომელსაც უკვე ძველ ქართულში დაკარგული აქვს ისტორიული ფუნქცია და ზოგ შემთხვევაში ფუძესაცაა შეხორცებული. ლა- / ლე- / ლი- პრეფსულ წარმოებებს ვ. თოფურია ნა- [ნა-თელ'ი] / ნე- [ნე-რწყუ'ი] / ნი- [ნი-კაპ'ი] წარმოებების გვერდით აყენებს და ფონემათა მონაცვლეობას (ფონეტიკურ სახეცვლილებას) მიაწერს, ამის შედეგად კი მათ „ნარნარა ნ-/ლ- ელემენტიან პრეფიქსებს“ უწოდებს (თოფურია, 1979, გვ. 93). მეცნიერი ლ-შემადგენლიან მორფემებს ძირითადად სვანური ენის კუთვნილებად ასახელებს: „დღევანდელს სვანურში მეტად ცოცხალია და ხშირ სახმარებლადაც გამოყენებული ლი-, ლე, ლა- თავსართები...“ (თოფურია, 1979, გვ. 63). ამრიგად, ისტორიული ლა- პრეფიქსი მასდარული მანარმოებელი მოჩანს და, ჩვენი აზრით, ის ნა-ს პირდაპირი ეკვივალენტი არ არის. ამრიგად, თუკი *ლარწვ ფუძე, თავის მხრივ, საობიექტო მიმღეობაა და მასში ისტორიული ლა- თავსართი აღდგება, ძირეულ ზმნურ ელემენტებად რწვ უნდა გამოიყოს, რომელსაც [ა]-რწევ-ს [< რწევ-ა] ზმნის ფორმა-შინაარსთან მივყავართ, ამ ძირეულ ფუძეზე დაყრდნობით მიღებულ უძველეს მასდარში კი ე ხმოვნის რედუქციას მომხდარი, ხოლო ლა- პრეფიქსი ფუძეს შეხორცებული მორფემაა, რომელსაც ძველ ქართულში წარმოების პროდუქტიულობაც დაკარგული აქვს და ხშირ შემთხვევაში ვეღარც მასდარულ გაგებას ინარჩუნებს [შდრ. ლა-ჯ-ი < *სა-ჯ-ი, ანუ ცხოველზე, მაგ., ცხენსა და კარაულზე საჯდომი ნაწილი]. ასეთ ვითარებაში, ცხადია, რომ მ-ლა-რწვ-ელ-ი ისტორიულად სხვა არაფერს არ უნდა ნიშნავდეს, თუ არა მხწვევს, ანუ ოჩქოფს, მეოჩქოფს, აქ კი – შვიდისადმი [ღავით V-სადმი] უნ-

ღოს, უნდობაჲს, ანუ მასში მაეჭვებელს, შვიდისადმი ნდობადაკაჲგურღს. ასე რომ, „მლარწველი“ და „მკიცხველი“ არც სინონიმებია და არც პირველი მათგანია განსაზღვრება, რომ „ქართლის ცხოვრების“ ეს კონტექსტი ასე გავიგოთ: „მკვირცხლ მკიცხველი“ [/სწრაფი გამკიცხველი?]. საქმე ის არის, რომ **მარჩევალი, მლარწველი და მკიცხველი** – სამივე ეს სასუბიექტო მიმღეობა „ქართლის ცხოვრების“ ტექსტის მიხედვით შინაარსობრივ-ფორმობრივად დემეტრე I-ს მიემართება, რაც, ჩვენი აზრით, გავაიძულებს ვ. კეკელიძისადაგვარად ან **ღა** კავშირი განვათავსოთ შერწყმულ სტრუქტურაში, ან სასვენი ნიშანი, კერძოდ, მძიმე მაინც ჩავსვათ მასში და ტექსტი ასეთი ფორმით გავმართოთ: „მარჩევალი ძისა უმცროსისა მლარწველი, მკიცხველი [ან: მლარწველი და მკიცხველი] იქმნა, ვითარ ისაკი იაკობისადმი“.

ღიგეჲატუჲა:

- თოფურია, ვ. (1979). ნე-, ნი-, ნა- პრეფიქსებისათვის, შრომები. ტ. III. 63-72. თბილისი: გამომცემლობა „მეცნიერება“.
- ისტორიანი და აზმანი (1959). ისტორიანი და აზმანი შარავანდედთანი, წიგნში: „ქართლის ცხოვრება“. ს. ყაუხჩიშვილის გამოცემა. ტ. II. 1-114. თბილისი: გამომცემლობა „საბჭოთა საქართველო“.
- სულხან-საბა (1993). ლექსიკონი ქართული. ორტომეული. გამომცემული ელ. მეტრეველისა და ც. ქურციკიძის რედაქტორობით. ტ. II. თბილისი: გამომცემლობა „მერანი“.
- ქართლის ცხოვრება (1959). ქართლის ცხოვრება. ლექსიკონი და საძიებლები. ს. ყაუხჩიშვილის გამოცემა. ტ. II. 543-703. თბილისი: გამომცემლობა „საბჭოთა საქართველო“.
- ჯავახიშვილი, ივ. (1983). ქართველი ერის ისტორია. თხზულებანი 12 ტომად. ტ. II. თბილისი: გამომცემლობა „მეცნიერება“.

It should be noted that despite a thorough study of the Georgian vocabulary carried out by lexicologists, certain cases of lexical units (that capture our attention due to their form and content) remain more or less unexamined on the level of the literary language. At this point, our study will deal with a particular lexical unit, *mlarc'vel-i* (in *The Histories and Eulogies of the Sovereigns*) and the context attested in the historical source, attributed to an unknown, 12th-century author, i.e. Queen Tamar's historian and one of her contemporaries.

Before proceeding to the discussion on making sense of the *mlarc'vel* stem, we believe, the historical context in which the above-mentioned lexical unit occurs is worth brief consideration. Namely, Georgian historical science is well acquainted with the fact that the eldest son would receive an inheritance from his father, according to feudal law. Demetrius I [1125-1156], King David the Builder's eldest son violated the very law by proclaiming his youngest son, George III [1156-1184] his successor. This significant infringement contributed to pervasive discontent that first became obvious among the Georgian society of the time. The renegade feudal lords supposedly took advantage of such dissatisfaction to a great extent that finally resulted in the revolt of 1178. In Georgian history, the above-mentioned fact is known as the revolt led by the Orbelis. The most complex ongoing process of internal disturbances and military confrontation in the country led to an intolerably cruel punishment of Prince Demetre-Demna as well as that of the Orbelis. When evaluating this circumstance, Georgian historiography essentially examines it from the perspective of the authority of George III and the aspiration toward centralization of Georgia, observing the tragedy of Prince Demna with a relatively simple approach; however, we believe, still many are concerned with the infringement of the law, uppermost of whom is Iv. Javakhishvili. He states, "from the 9th century on, always the late King's eldest son, the Prince would ascend the throne. Therefore, in a legitimately organized setting, David, the eldest son of Demetrius I should have reigned, however, his father's decision prevented it from happening. When new and sufficient records are made widely available, the future will unravel whether Demetrius I had some valid document when he deprived his el-

dest son of the inheritance right or he was biased and overwhelmed with fondness and love” (Javakhishvili, 1983, p. 239). It is obvious that the father of Kartvelology had faith in the future. He thought that the future discovery of “new and sufficient records” would shed light on what contributed to the breach of the Georgian feudal law. However, these expectations never materialized, merely leaving us equipped with scholarly views. Iv. Javakhishvili explains the above-examined circumstance through Demetrius’ lack of love and hatred toward his own eldest son [David V] (Javakhishvili, 1973. p. 240).

Let us examine the part of the composition by Tamar’s historian of the 12th century, the unknown author of *The Histories and Eulogies of the Sovereigns* which discusses the reasons for changes introduced by Demetrius I in the line of inheritance. The text reads: “Demetre (Demetrius I – I. Sanikidze) ... had two sons, [whose names were] David and George. (Demetre) gave preference (*marčveli*) to his youngest son as Isaac did with Jacob and he became *mistrustful of* [and] *reviling* (*mlarc’veli mk’icxveli*) the eldest son. God, who listened to Demetre’s supplications, shortened David’s days, calling David to himself before his father. And God the Father, together with His son Jesus Christ, raised the dearest son – who resembled his father – to his side to share the throne with him, exposing him, like the Sun among the heavenly bodies” (The Histories and Eulogies of the Sovereigns, 1959. p. 3).

Obviously, due to a bias towards the dynastic line of rulers such as George III and the subsequently enthroned Queen Tamar, the unknown chronicler tries to justify the behavior of Demetrius I and George III, most importantly, believing in this line of thought. What should be considered to be human kindness? - The fact that in this case Demetrius I preferred one son over the other [“gave preference to his youngest son”], giving priority to the younger? Or the fact that he asked God for the “shortening of days” for his eldest son David, not only condemning him to death but also offering prayers for his own son’s untimely death? And who is the one who commits such an act? - It is Demetrius I. The one who has become a monk, being an author of one of the most popular Georgian hymns entitled *Thou Art a Vineyard*. Such questions naturally emerge to be answered by Tamar’s historian,

providing convincing evidence of his partiality; however, we think, the answers are to be clarified by the historical science; we, on the other hand, will offer our perspective on the *mlarc'vel* stem.

It should be noted that the *mlarc'vel-i* stem as a lexical unit has been assigned a specific entry in *A Georgian Dictionary* by Sulkhan-Saba Orbeliani, referring to the specified section of *The Georgian Chronicles* itself as its relevant example. The quote reads as follows: “mlarc'veli mk'virxli (mk'icxveli D) ikmna” [became mistrustful of, reviling (reviling D)] (Sulkhan-Saba, 1991, p. 492), while S. Kaukhchishvili who compiled the vocabulary supplemented to the volume 2 of *The Georgian Chronicles*, for his part, alludes to Sulkhan's definition and specifies: “mlarc'veli (“mk'icxveli”) [“mistrustful of (“reviling”)”] (The Georgian Chronicles, 1959, p. 578).

We believe, the confusion of the meaning of *mlarc'veli* and *mk'icxveli* stems is encountered in this part of the text of *The Georgian Chronicles*, the reason of which could be an incorrect understanding of the meaning of *mlarc'veli* (because of its rare use). Let us pose the following questions: does or does not the form *mlarc'veli* mean *mk'icxveli* when these two active participles are side by side in the text? Are they synonymous? Or do they differ in terms of meaning? Answering these questions is our primary objective.

The scholia in the academic edition of the text of *The Georgian Chronicles* presents K. Kekelidze's interpretation of the context under discussion, which, from the very beginning, apparently introduced some confusion into the meaning, leading the scholar to engage in the editing of the text. In our opinion, K. Kekelidze's decision to insert the **da** (“and”) conjunction between these two lexical units has been a valid step, specifying the very context the following way: “mlarc'vel (mistrustful of) and mk'icxvel (reviling) Kek.” (The Histories and Eulogies of the Sovereigns, 1959, p. 3). In order to clarify the meaning of the *mlarc'vel* stem, at first, its morphological structure is to be observed. First of all, the confix m-el [cf. m-k'eteb-el-i, m-zomv-el-i, and so on] forming an active participle is apparent; once markers are removed, *larc'v* stem remains. The morphological structure of the word requires identification of the la- prefix of a verbal noun (masdar) as

well [cf. la-x t'-i < *sa-xt'-i or a jump rope; just as in the la-rtx-i < *sa-rtx-i form], the prefix that lost its historical function already in the Old Georgian and, in some cases, merged with the stem. V. Topuria examines the forms with la- / le- / li- prefixes together with the na- [na-tel'i] / ne- [ne-rc'q'u'i] / ni- [ni-k'ap'i] derivative forms, attributing them to alternation of phonemes (a phonetic variation) and subsequently having them referred to as “prefixes with sonant n-/l-elements” (Topuria, 1979, p. 93). The scholar considers the morphemes with an l- element to be primarily of the Svan origin: “rather active and frequent use of the li-, le-, la- prefixes has been observed in the contemporary Svan language...” (Topuria, 1979, p. 63). Thus, the historical **la-** prefix seems to be a masdar marker and, in our opinion, it is not a direct equivalent of **na-**. Therefore, if the *larc'v stem, in its turn, is a passive participle, which has its historical la- prefix restored, then **rc'v** must be identified as radical verbal elements that lead us to the form and content of the [a]-**rc'ev**-s [< **rc'ev**-a] verb. The reduction of the **e** vowel has occurred within the oldest masdar that derived from this radical stem, as for the **la-** prefix, it is a morpheme merged with the stem; the morpheme that has lost its derivative capacity in the Old Georgian, frequently failing to maintain the masdar meaning [cf. la-j-i < *sa-j-i, i.e. inner thigh]. Under these circumstances, it is clear that historically the **m-la-rc'v-el-i** form must mean nothing but **swaying, i.e. double-minded, vacillating, here denoting mistrustful one, suspicious of his son [David V] or incredulous, having lost faith in his own son**. Thus, mlarc'veli and mk'icxveli are not synonyms; the former is not an attribute either, hence, preventing us from understanding this context from *The Georgian Chronicles* as “mk'virxcl mk'icxveli” [/quick to revile?]. The point is that in terms of content and form, **marčevali** (the one giving preference to), **mlarc'veli** (mistrustful one, suspicious of), and **mk'icxveli** (reviling) – all three of these active participles refer to Demetrius I, according to the text of *The Georgian Chronicles*. We believe, this obliges us to either include **da** (“and”) conjunction within a compact structure (as proposed by K. Kekelidze) or, at least, insert a punctuation mark, namely, a comma, specifying the text the following way: (Demetre) gave preference (**marčevali**) to his youngest son as

Isaac did with Jacob and he became mistrustful of (mlarc'veli), reviling (mk'icxveli) [or: mistrustful of (mlarc'veli) and reviling (mk'icxveli)] (the eldest son).

References:

- Topuria, V. (1979). Ne-, ni-, na-, prefiksebisatvis. [On ne-, ni-, na- Prefixes]. Works. Vol. 3. 63-72. Tbilisi: Publishing House "Metsniereba".
- History and Eulogies (1959). Istoriani da azmani sharavandedtani, tsignshi: "kartlis tskhovreba". [The Histories and Eulogies of the Sovereigns in: *The Georgian Chronicles*]. S. Kaukhchishvili (ed.), Vol. 2. 1-114. Tbilisi: Publishing House "Sabchota Sakartvelo".
- Sulkhan-Saba (1993). Leksikoni kartuli. ortomeuli. [A Georgian Dictionary. 2 Volumes]. El. Metreveli, Ts. Kurtsikidze (eds.). Vol. 2. Tbilisi: Publishing House "Merani".
- The Georgian Chronicles (1959). Kartlis tsxovreba. leksikoni da sadzieblebi. [The Georgian Chronicles. The Vocabulary and Annexes]. S. Kaukhchishvili (ed.), Vol. 2. 543-703. Tbilisi: Publishing House "Sabchota Sakartvelo".
- Javakhishvili, Iv. (1983). Kartveli eris istoris. txzulebani 12 tomad. [A History of the Georgian Nation. 12-volume collected works. Vol. 2. Tbilisi: Publishing House "Metsniereba".